

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSSR ze dne 18.07.1967, sp. zn. 3 Tz 19/67, ECLI:CZ:NS:1967:3.TZ.19.1967.1

Číslo: 2/1968

Právní věta:

I. Při rozhodování o jakémkoli trestu musí soud posuzovat všechna hlediska pro stanovení druhu a jeho výměry rozhodná. Z toho je zřejmé, že i při úvaze o uložení trestu nápravného opatření je soud vázán nejen hledisky uvedenými v § 43, odst. 1 tr. zák., ale i hledisky obsaženými v ustanoveních § 31 odst. 1, § 23 odst. 1 a § 3 odst. 4 tr. zák.

II. Předmětem adhezního řízení nemůže být škoda způsobená jiným činem, pro který není pachatel trestně stíhán, byť i souvisel se skutkem, který je předmětem trestního stíhání. Rozhodný je v každém případě pouze skutek uvedený v žalobním návrhu.

Soud: Nejvyšší soud ČSSR

Datum rozhodnutí: 18.07.1967

Spisová značka: 3 Tz 19/67

Číslo rozhodnutí: 2

Číslo sešitu: 1

Typ rozhodnutí: Rozhodnutí

Hesla: Ukládání trestu

Předpisy: 140/1961 Sb. § 221 odst. 1

Druh: Rozhodnutí ve věcech trestních

Sbírkový text rozhodnutí:

Rozsudkem okresního soudu ze dne 19. 9. 1966 sp. zn. 4 T 161/66 byl obviněný uznán vinným trestnými činy rozkrádání majetku v socialistickém vlastnictví podle § 132 odst. 1, písm. c) tr. zák., zpronevěry podle § 248 odst. 1 tr. zák. a podvodu podle § 250 odst. 1 písm. a) tr. zák.

Krajský soud k odvolání obviněného rozsudkem ze dne 20. 12. 1966 sp. zn. 2 To 348/66, podle § 258 odst. 1 písm. d), e), f), odst. 2 tr. ř. zrušil rozsudek okresního soudu ve výroku o vině trestným činem rozkrádání majetku v socialistickém vlastnictví podle § 132 odst. 1 písm. c) tr. zák. a v důsledku toho i výrok o trestu, o zařazení obviněného do druhé nápravně výchovné skupiny i o náhradě škody poškozenému K a podle § 259 odst. 3 tr. ř. znovu rozhodl tak, že obviněného uznal vinným trestným činem podvodu podle § 250 odst. 1 a) tr. zák.

Za tento trestný čin, jakož i za další trestné činy tímto rozhodnutím odvolacího soudu nedotčené, pak

byl obviněnému podle § 248 odst. 1 tr. zák. za použití § 35 odst. 1 tr. zák., § 43 odst. 1, § 44 odst. 1, 3, 4 tr. zák. uložen trest nápravného opatření v trvání 10 měsíců s tím, že z odměny za práci náležející obviněnému připadá 15 procent státu a že se obviněnému ukládá, aby po dobu výkonu trestu nápravného opatření se zdržoval nadměrného požívání alkoholických nápojů.

Ke stížnosti pro porušení zákona podané generálním prokurátorem Nejvyšší soud zrušil rozsudek krajského soudu ve výroku o trestu a ve výroku, jimž byl ponechán beze změny rozsudek okresního soudu ve výroku, že podle § 229 odst. 1 tr. ř. se Dopravní podnik města K. odkazuje se svými nároky na náhradu škody na řízení ve věcech občanskoprávních a přikázal krajskému soudu, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl.

Z odůvodnění:

Proti rozsudku krajského soudu podal generální prokurátor v neprospěch obviněného a ve lhůtě uvedené v § 272 tr. ř. stížnost pro porušení zákona. Námitky v ní jsou zaměřeny toliko proti výroku o trestu nápravného opatření, který podle názoru generálního prokurátora zejména vzhledem k opakování trestné činnosti stejného druhu, pro níž byl obviněný v minulosti soudně trestán, nezaručuje možnost nápravy obviněného a je ve zřejmém nepoměru pachatele i ve zřejmém rozporu s účelem trestu. Generální prokurátor proto navrhuje zajištění nápravy vadného rozhodnutí.

Nejvyšší soud podle § 267 odst. 1 tr. ř. přezkoumal na podkladě stížnosti pro porušení zákona správnost všech výroků napadeného rozsudku, jakož i řízení, jež mu předcházelo a shledal, že napadeným rozsudkem byl porušen zákon.

Nutno předeslat, že skutková zjištění uvedená v napadeném rozsudku odpovídají výsledkům trestního řízení a provedeným důkazům. Obviněný skutkový děj ve všech případech také doznal a jeho doznání je v souladu s ostatními důkazy, zejména s výpověďmi svědků, kteří byli současně poškozenými. Krajský soud také skutková zjištění správně posoudil po stránce právní a závěry o tom také přiléhavě a přesvědčivě odůvodnil. Výrok napadeného rozsudku o vině obviněného trestným činem podvodu podle § 250 odst. 1 tr. zák. a současně i o jeho vině dalšími trestnými činy podvodu podle § 250 odst. 1 tr. zák. a zpronevěry podle § 248 odst. 1 tr. zák., ohledně nichž ponechal krajský soud rozsudek okresního soudu beze změny, je tedy opodstatněn zjištěnými okolnostmi a odpovídá zákonu. V těchto směrech nelze rozsudku krajského soudu ničeho vytýkat.

Krajský soud však pochybil ve výroku o trestu tím, jestliže obviněnému uložil trest nápravného opatření. Krajský soud odůvodnil své rozhodnutí tím, že z hlediska zásad uvedených v § 31 odst. 1 tr. zák., § 3 odst. 4 tr. zák. a § 23 odst. 1 tr. zák. bylo nutno hodnotit ve prospěch obviněného okolnost, že částečně nahradil v mezidobí škodu způsobenou trestnou činností, že tato škoda nebyla nijak vysoká, a že obviněný je již od 1. 9. 1966 zapojen do práce jako topič s měsíčním výdělkem 1000 Kčs. Ačkoliv v dalším poukazuje i na negativní stránky života obviněného a okolnosti případu (spáchání více majetkových trestným činů, jejich opakování a tresty v důsledku předchozích odsouzení, sklony k nadměrnému požívání lihovin, marnotratnost, vypůjčování si peněz na stravu), v konečném pro obviněného příznivém závěru dovozuje, že je opodstatněné zvolit pro výchovné působení na obviněného trest nápravného opatření s tím, že není vhodné, aby obviněný byl vytrhován z řádného pracovního poměru.

Především je třeba zdůraznit, že podle § 43 odst. 1 tr. zák. trest nápravného opatření může soud uložit pouze v případě, že tento zákon ve zvláštní části uložení tohoto trestu dovoluje a jestliže vzhledem k osobě pachatele a možnosti jeho nápravy uložení trestu odnětí svobody k dosažení účelu trestu není třeba.

Podle § 248 odst. 1 a § 250 odst. 1 tr. zák. je dovoleno za trestné činy zpronevěry a podvodu, jichž se

obviněný dopustil, takový trest uložit. V dalším však nelze přehlédnout, že při rozhodování o jakémkoli trestu musí soud posuzovat všechna hlediska pro stanovení druhu a jeho výměry rozhodná, z čehož je zřejmé, že i při úvaze o uložení trestu nápravného opatření je soud vázán nejen hledisky uvedenými v § 43 odst. 1 tr. zák., ale i hledisky obsaženými v ustanoveních § 31 odst. 1, § 23 odst. 1 a § 3 odst. 4 tr. zák.

Ze znění § 43 odst. 1 tr. zák. pak vyplývá, že hlavními kritérii při úvaze, zda v konkrétním případě postačí k dosažení účelu trestu trest nápravného opatření, jsou osoba pachatele a možnosti jeho nápravy. V tomto směru lze z obsahu spisu zjistit, že obviněný byl v době od r. 1957 před nyní posuzovanou trestnou činností již třikrát trestán, z toho dvakrát pro majetkové trestné činy. V r. 1957 byl odsouzen pro trestné činy zpronevěry podle § 248 odst. 1 a rozkrádání majetku v socialistickém vlastnictví podle § 245 odst. 1 písm. b) tr. zák. z r. 1950 k trestu nápravného opatření na 6 měsíců, který mu byl v důsledku rozhodnutí presidenta republiky o amnestii z 1. prosince 1957 prominut s účinkem zahlazení odsouzení; v r. 1958 byl opět odsouzen k trestu nápravného opatření na 5 měsíců, tentokrát pro trestný čin ublížení na zdraví podle § 219 odst. 1 tr. zák. z r. 1950 a přestupek podle § 85 odst. 2 písm. b) tr. zák. spr. (potírání alkoholismu); v r. 1965 byl pak odsouzen pro trestné činy ublížení na zdraví podle § 221 odst. 1, rozkrádání majetku v socialistickém vlastnictví podle § 132 odst. 1 písm. c), zpronevěry podle § 248 odst. 1 a podvodu podle § 250 odst. 1 tr. zák. k úhrnnému nepodmíněnému trestu odnětí svobody na 1 rok. Z posledně uvedeného trestu mu bylo v důsledku rozhodnutí presidenta republiky o amnestii z 9. 5. 1965 prominuto 6 měsíců, Zbytek trestu vykonával od 17. 6. 1965 a byl z něj propuštěn dne 17. 12. 1965, avšak již asi za 3 měsíce nato začal páchat znovu trestnou činnost a dokonce - jak lze zjistit z připojeného spisu 4 T 42/65 okresního soudu, takřka stejným způsobem jako tu, pro níž byl odsouzen už v r. 1965. Přitom ze zpráv z místa bydliště se podává, že obviněný projevoval silné sklony k nadměrnému požívání lihovin, k lehkomyšlnosti a marnotratnosti, neboť obdrženou mzdu většinou ještě tentýž den utratil, když s oblibou platil útratu i za jiné osoby, pak neměl ani na stravu a peníze na ni i na cigarety a pití si vypůjčoval. V důsledku toho měl špatnou pověst. Jinak obviněný nezastával žádné funkce, o politické dění neprojevoval zájem, je svobodný a o nikoho, pokud jde o výživu, se nestará.

Podle charakteristiky podané o obviněném vedením podniku, kde byl obviněný od 22. 12. 1965 zaměstnán, vykazoval sice obviněný proti minulosti dobrou pracovní morálku, nevyužil však pomoci k vedení řádného života pracujícího člověka, která mu byla ze strany podniku nabízena. Do jisté míry kladně lze hodnotit i skutečnost, že i v době projednávání věci před soudem byl obviněný v řádném pracovním poměru na jiném pracovišti. Z výše uvedeného však je zřejmé, že až na kratší časové údobí se obviněný neoprostil od nadměrného požívání alkoholických nápojů a s tím souvisící posuzované trestné činnosti, dokonce - jak už bylo zdůrazněno - stejné jako té, pro níž byl už dvakrát odsouzen. Nemělo-li na obviněného dostatečný výchovný účinek ani dvojí dobrodiní amnestie, ani výkon části trestu odnětí svobody v důsledku odsouzení za trestnou činnost spáchanou v r. 1965, svědčí to o tom, že u obviněného trvá nebezpečí páchání další trestné činnosti majetkové povahy a že možnosti jeho nápravy bez uložení trestu odnětí svobody jsou velmi omezené.

Už z uvedených důvodů je tedy pochybný závěr krajského soudu, že uložení trestu nápravného opatření je opodstatněné a vhodné pro zajištění výchovného působení na obviněného. Nutno však přihlídnout ještě i k tomu, že stupeň nebezpečnosti činu pro společnost je zvyšován přitěžujícími okolnostmi ve smyslu § 34 písm. ch), i), j) tr. zák., tj., že obviněný i po předchozích odsouzeních pokračoval v trestné činnosti po dobu téměř čtyř měsíců, v rámci níž spáchal 3 trestné činy, přičemž trestný čin podvodu spáchaný vypůjčováním si peněz byl proveden třemi útoky. Vzhledem k déletrvajícimu páchání úmyslných trestných činů je dána u obviněného i vyšší míra zavinění. Naproti tomu za uvedeného stavu může mít jen v omezené míře vliv na posouzení rozsahu stupně nebezpečnosti činu pro společnost okolnost, že trestnými činy nebyla způsobena větší škoda. Pokud pak jde o to, že obviněný částečně nahradil trestnými činy způsobenou škodu a že učinil částečné

doznání a pomáhal při objasňování trestné činnosti, jak na to poukazuje krajský soud, tyto okolnosti by bylo možno za určitého stavu posuzovat jako polehčující okolnost ve smyslu § 33 písm. h), zejména pokud by snaha obviněného nahradit trestným činem způsobenou škodu plynula ze sebekritického postoje a z lítosti nad spáchanými trestnými činy, a dále podle písm. ch) – j) téhož ustanovení; v druhém případě by ovšem nemohlo být argumentováno pouhým částečným doznáním, protože ze znění ustanovení § 33 písm. ch) – j) tr. zák. je zřejmé, že musí jít o doznání kvalifikované ve formě upřímné lítosti, oznámení trestného činu z vlastní iniciativy a aktivní pomoci orgánům přípravného řízení při objasňování své trestné činnosti. Krajský soud ovšem nijak nedovodil, v čem taková aktivní pomoc spočívala. Avšak i kdyby tyto okolnosti byly zcela opodstatněné, mohly by sice i ony do jisté míry mít kladný význam pro stanovení výměry trestu z hlediska možnosti nápravy pachatele, nemohly však vzhledem k tomu, že jde o okolnosti vyskytnuvší se až po dokonání trestných činů, které jejich spáchání neovlivňovaly ani s nimi přímo nesouvisely, tudíž o okolnosti stojící jasně mimo stupeň nebezpečnosti trestných činů pro společnost, být předmětem úvah z hledisek uvedených v § 3 odst. 4 tr. zák.

Krajský soud sice v odůvodnění rozsudku cituje příslušná zákonná ustanovení i okolnosti pro obviněného příznivé i nepříznivé, při konečných závěrech však vychází zřejmě jednostranně pouze z okolností pro obviněného příznivých, přičemž nehledě k tomu, že nezdůvodnil přesvědčivě jejich opodstatněnost z hledisek příslušných zákonných ustanovení, nerozebral a nezhodnotil důsledně ostatní okolnosti. Za takové hodnocení nelze totiž považovat pouhé jejich strohé konstatování. Kdyby krajský soud pečlivěji hodnotil všechny výše uvedené okolnosti v jejich dialektické souvislosti, nemohlo by mu ujít, že výsledný stupeň nebezpečnosti činu obviněného pro společnost je natolik vysoký a možnosti nápravy obviněného jsou natolik vzdálené, že trest nápravného opatření je z hledisek § 31 odst. 1 tr. zák. a § 43 odst. 1 tr. zák. neúnosný, a že jím není zaručeno splnění účelu trestu sledovaného ustanovením § 23 odst. 1 tr. zák. ani ve směru individuální ani generální prevence. Trest nápravného opatření je tedy jednak ve zřejmém rozporu se stupněm nebezpečnosti činu pro společnost, jednak ve zřejmém rozporu s účelem trestu (§ 266 odst. 2 tr. ř.). Jeho uložením proto porušil krajský soud zákon v ustanoveních § 31 odst. 1, § 23 odst. 1 a § 43 odst. 1 tr. zák.

Vedle toho shledal Nejvyšší soud v napadeném rozhodnutí další pochybení, a sice v tom směru, že krajský soud ponechal beze změny rozsudek okresního soudu ve výroku, jímž podle § 229 odst. 1 tr. ř. byl Dopravní podnik města K. odkázán se svými nároky na náhradu škody na řízení ve věcech občanskoprávních.

V tomto směru nutno předeslat, že v trestním řízení lze uplatňovat nárok na náhradu pouze škody způsobené trestným činem (§ 43 odst. 1 tr. ř.), přičemž její vznik musí být v příčinné souvislosti se skutkem, pro který je pachatel stíhán. Předmětem adhezního řízení nemůže být tedy škoda způsobená jiným činem, pro který pachatel stíhán není, byť i souvisel se skutkem, který je předmětem trestního stíhání. Rozhodný při tom ovšem je skutek uvedený v žalobním návrhu, přičemž na jeho právním posouzení v obžalobě nezáleží.

V posuzovaném případě podle přípisu Dopravního podniku města K. byla dne 27. 4. 1966 provedena jízda taxi jejich řidičem z K. do B. na objednávku obviněného, který však jízdné v částce 102,- Kčs nezaplatil a po dovozu na místo bydliště utekl. V této souvislosti se v přípisu uvádí, že podniku tím vznikla škoda v částce 102,- Kčs, s níž se „k náhradě škody připojuje“. Řidič uvedeného dopravního podniku L, vyslechnutý v přípravném řízení jako svědek, sice skutečnosti uváděné v přípise potvrzoval, jinak však pro tento skutek nebylo na obviněného ani vzneseno obvinění, ani nebyla podána obžaloba. Obviněný tedy nebyl pro skutek související s nezaplacením jízdného za použití autotaxi trestně stíhán, přičemž tento skutek pouze předcházel skutku týkajícímu se zpronevěry látky na ušití „šustáku“, sám však v žalobním návrhu uveden nebyl. Nebyl-li tedy tento skutek žalován jako trestný čin, nebylo také možné v trestním řízení rozhodovat ani o skutku, ani o škodě jím způsobené. Jestliže za tohoto stavu Dopravní podnik města K. uplatňoval nárok na náhradu škody

způsobené nezaplacením jízdného za použití autotaxi, šlo o uplatňování práva poškozeného socialistickou organizací, které toto právo zřejmě nepříslušelo. Okresní soud proto neměl o nároku této organizace vůbec rozsudkem rozhodovat, a to ani odkazem na řízení ve věcech občanskoprávních, nýbrž podle § 206 odst. 3 tr. ř. měl vyslovit usnesením, že Dopravní podnik města K. jako poškozeného k hlavnímu líčení nepřipouští. Takové rozhodnutí - jak také citované ustanovení zdůrazňuje - nebránilo uplatnění nároku na náhradu škody v řízení občanskoprávním. Okresní soud tedy rozhodnutím o náhradě škody podle § 229 odst. 1 tr. ř. porušil v tomto ustanovení zákon.

Obviněný ve svém odvolání proti rozsudku soudu prvního stupně výrok v tomto směru nenapadal. Z hledisek ustanovení § 254 tr. ř. je však odvolací soud povinen přezkoumat zákonnost a odůvodněnost všech napadatelých výroků rozsudku soudu prvního stupně i správnost postupu řízení.